

Nuorten näkemyksiä inklusiivisesta koulutuksesta

Euroopan parlamentin kuuleminen
Bryssel, marraskuu 2011

Nuorten näkemyksiä inklusiivisesta koulutuksesta

**Euroopan parlamentin kuuleminen
Bryssel, marraskuu 2011**

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus (European Agency for Development in Special Needs Education) on riippumaton ja hallinnollisesti itsenäinen organisaatio, joka saa taloudellista ja poliittista tukea jäsenmailtaan ja EU:n toimielimiltä (komissiolta ja parlamentilta).

Yksittäisten henkilöiden tässä asiakirjassa esittämät mielipiteet eivät välttämättä edusta Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskuksen, sen jäsenmaiden tai Euroopan komission virallisia näkemyksiä. Euroopan komissio ei ole vastuussa tämän julkaisun sisältämän aineiston käytöstä.

Toimitus: Victoria Soriano, Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus

Julkaisun lainaaminen on sallittua, kunhan lähde mainitaan selkeästi. Raportin suomenkieliseen versioon tulee viitata seuraavilla julkaisutiedoilla: Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus (2012) *Nuorten näkemyksiä inklusiivisesta koulutuksesta*, Odense, Tanska: European Agency for Development in Special Needs Education.

Kehittämiskeskuksen tarjoaman tiedon hyödyntämisen helpottamiseksi raportti on saatavana myös sähköisenä versiona täysin muokattavassa muodossa 22 kielellä. Julkaisun sähköiset versiot ovat saatavana kehittämiskeskuksen sivustosta osoitteesta: www.european-agency.org

ISBN: 978-87-7110-392-2 (sähköinen)

ISBN: 978-87-7110-370-0 (painettu)

© European Agency for Development in Special Needs Education 2012

Sihteeristö
Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C, Denmark
Puh.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Brysselin toimisto
3, Avenue Palmerston
BE-1000 Brussels, Belgium
Puh.: +32 2 280 33 59
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org

Education and Culture DG

Lifelong Learning Programme

Raportin julkaisemiseen on saatu tukea Euroopan komission Koulutuksen ja kulttuurin pääosastolta: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/index_en.htm

SISÄLLYS

ALKUSANAT	5
JOHDANTO.....	7
NUORTEN PUHEENVUOROJA	11
Mitä inklusiivinen koulutus mielestäsi on?.....	11
Miten inklusiivinen koulutus toteutuu tai miten sen pitäisi toteutua omassa oppilaitoksessasi?	14
Mitkä ovat mielestäsi inklusiivisen koulutuksen keskeiset olemassa olevat tai mahdolliset edut ja haasteet omalla kohdallasi?.....	21
Kommentteja ja ehdotuksia.....	29
KATSAUS MENNEESEEN JA TULEVAAN	33
EUROOPAN PARLAMENTIN KUULEMISEEN VUONNA 2011 OSALLISTUNEET NUORET	36

ALKUSANAT

Marraskuussa 2011 Euroopan erityisopetuksen kehittämisskeskuksella oli jälleen ilo ja kunnia järjestää eurooppalainen kuulemistilaisuus. Kuuleminen järjestettiin Euroopan parlamentissa Brysselissä, ja siihen osallistui yläkoulussa ja toisella asteella opiskelevia nuoria, jotka keskustelivat inklusiivisen koulutuksen merkityksestä omassa elämässään. Edustajien joukossa oli erityistä tukea tarvitsevia ja/tai vammaisia nuoria sekä nuoria, jotka eivät tarvitse erityistä tukea.

Kyseessä oli kolmas kehittämisskeskuksen järjestämä kuulemistilaisuus. Ensimmäinen erityistä tukea tarvitseville nuorille järjestetty eurooppalainen kuulemistilaisuus pidettiin Euroopan parlamentissa Brysselissä vuonna 2003, ja siihen osallistui edustajia 23 maasta. Tilaisuus järjestettiin opetusministeriöiden ja Euroopan komission tuella, ja se oli yksi Euroopan vammaisten teemavuoden päätapahtumista. Toinen kuulemistilaisuus, ”Nuorten ääni: Erilaisuuden kohtaaminen koulutuksessa”, järjestettiin Lissabonissa vuonna 2007 osana Portugalin EU-puheenjohtajakautta, ja siihen osallistui edustajia 29 maasta.

Vuonna 2011 kuulemistilaisuuden toteuttamiseen osallistuivat kaikki kehittämisskeskuksen jäsenmaat, ja paikalla oli kaikkiaan 88 nuorta 31 maasta.

Kuulemistilaisuuden tarkoitus oli tarjota järjestäjille ja kutsuvieraille mahdollisuus kuulla nuorten näkemyksiä inklusiivisesta koulutuksesta sekä havainnoida inklusiivisen koulutuksen kehitystä osallistujamaissa sitten vuoden 2007 Euroopan parlamentin kuulemisen.

Kaikki nuoret toivat kokemustensa pohjalta esiin keskeisiä seikkoja inklusiivisen koulutuksen toteutuksesta sekä sen hyvistä puolista ja haasteista. Inklusiivisen koulutuksen tärkeys mainittiin keskusteluissa toistuvasti, ja se on selvästi yleinen teema nuorten koulutuksessa.

Haluamme kiittää kaikkia jäsenmaita kuulemistilaisuuden valmistelussa, itse tilaisuudessa ja sen jälkeen saamastamme arvokkaasta tuesta. Haluamme kiittää myös seuraavia avajais- ja päätöstilaisuuksiin aktiivisesti osallistuneita ja nuorten yhteenvetokeskustelujen vetäjinä toimineita henkilöitä: Milan Zver, Euroopan

parlamentti; Harald Hartung ja Ana Magraner, Euroopan komissio; Jerzy Barski, Puolan EU-puheenjohtajakauden tiedottaja; Emilia Wojdyła, varajohtaja, Puolan opetusministeriö; Aleksandra Posarac, Maailmanpankki ja Kari Brustad, Norjan koulutusministeriö.

Ennen kaikkea haluamme kuitenkin kiittää kuulemistilaisuuteen osallistuneita 88 nuorta, heidän perheitään, avustajiaan, opettajiaan ja tukihenkilöitään. Tätä tärkeää tapahtumaa ei olisi voitu toteuttaa ilman heitä, ja tavoitteenamme on varmistaa, että heidän näkemyksensä pidetään mielessä.

Per Ch. Gunnvall

Puheenjohtaja

Cor J.W. Meijer

Johtaja

JOHDANTO

7. marraskuuta 2011 pidetyssä Euroopan parlamentin kuulemisessa 88 nuorta 31 maasta¹ esitteli näkemyksensä inklusiivisesta koulutuksesta. Kyseessä oli kolmas Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskuksen järjestämä eurooppalaisten nuorten kuulemistilaisuus.

Tilaisuuden tavoitteena oli tälläkin kertaa kuulla 14–19-vuotiaiden nuorten näkemyksiä inklusiivisesta koulutuksesta. Jokaista kehittämiskeskuksen jäsenmaata pyydettiin nimeämään kuulemistilaisuuteen enintään kaksi toisella asteella tai ammatillisessa koulutuksessa opiskelevaa erityistä tukea tarvitsevaa ja/tai vammaista edustajaa sekä yksi toisella asteella tai ammatillisessa koulutuksessa opiskeleva edustaja, joka ei tarvitse erityistä tukea tai ole vammainen. On huomattava, että tilaisuuteen osallistuneilla nuorilla oli erilaisia erityisen tuen tarpeita, mutta valtaosa opiskeli yleisopetuksessa ja osallistui kuulemistilaisuuteen yhdessä luokkatoveriensa kanssa.

Tapahtumalla pyrittiin tarjoamaan nuorille kaikkialta Euroopasta tilaisuus saada äänensä kuuluviin. Kuulemistilaisuudessa nuoret saivat ilmaista näkemyksensä omasta koulutuksestaan, kuvailla tarpeitaan ja vaatimuksiaan ja kertoa tulevaisuudentoiveistaan. He saivat myös mahdollisuuden kertoa kokemuksistaan ja keskustella inklusiivisen koulutuksen merkityksestä ja annista omassa arjessaan.

Samoin kuin vuonna 2007, jäsenmaita edustaville nuorille toimitettiin etukäteen alustava kyselylomake tilaisuuteen valmistautumista ja oppilaitoksissa käytävää keskustelua varten. Sunnuntaina 6. marraskuuta nuoret osallistuivat seitsemään työryhmään, joissa keskusteltiin kyselylomakkeella esitetyistä kysymyksistä, laadittiin kommentteja ja ehdotuksia ja valmistettiin lyhyt yhteenveto esitettäväksi Euroopan parlamentissa seuraavana päivänä.

Nuoret pohtivat seuraavia kysymyksiä:

- Mitä inklusiivinen koulutus mielestäsi on?

---

¹ Alankomaat, Belgia (flaamin- ja ranskan-kieliset yhteisöt), Espanja, Irlanti, Islanti, Iso-Britannia (Englanti, Pohjois-Irlanti, Skotlanti ja Wales), Italia, Itävalta, Kreikka, Kypros, Latvia, Liettua, Luxemburg, Malta, Norja, Portugali, Puola, Ranska, Ruotsi, Saksa, Slovenia, Suomi, Sveitsi, Tanska, Tšekin tasavalta, Unkari ja Viro.

- Miten inklusiivinen koulutus toteutuu tai miten sen pitäisi toteutua omassa oppilaitoksessasi? Pohdi esimerkiksi miten luokkaopetus on järjestetty, mitä ohjelmia oppilaitoksessa tarjotaan, minkälaista tukea on saatavilla, jne.
- Mitkä ovat mielestäsi inklusiivisen koulutuksen keskeiset olemassa olevat tai mahdolliset edut ja haasteet omalla kohdallasi?
- Mitä muuta haluaisit kommentoida?

Keskustelujen yhteenveto esitettiin Euroopan parlamentissa ja tuloksista koostettiin tämä raportti.

Edempänä käsitellään tarkemmin keskusteluissa käsiteltyjä ajatuksia ja kysymyksiä, joista nuoret olivat yhtä mieltä. Puheenvuorojen kypsyys ja perusteellisuus ovat ilmeisiä: nuorten puheenvuoroja ei tarvitse ”tulkita” vaan ainoastaan kirjata heidän kommenttinsa ja ehdotuksensa ylös. Työryhmissä esitetyt ajatukset ja ehdotukset on kerrottu pääasiassa ilman koulutusastetta (yläkoulu tai toisen asteen koulutus) tai mahdollista erityisen tuen tarvetta. Vastaukset on koottu edellä lueteltujen kysymysten mukaan: mitä on inklusiivinen koulutus, kuinka se toteutuu käytännössä, mitkä ovat sen edut ja haasteet sekä muut kommentit. Raportissa on käytetty mahdollisimman paljon nuorten omia sanamuotoja ja ilmaisuja: työryhmien lausuntoja on muokattu mahdollisimman vähän.

Kaikissa työryhmissä toistuivat monet keskeiset näkökohdat ja teemat, kuten:

- oikeus laadukkaaseen koulutukseen sekä yhtäläisiin mahdollisuuksiin koulutuksessa
- syrjinnän torjuminen
- tarvittavat tukitoimet
- fyysisten, sosiaalisten ja koulutuksellisten esteiden poistaminen
- inklusiivisen koulutuksen hyödyt kaikille oppijoille.

Alustaviin kysymyksiin vastaamisen lisäksi maiden edustajia pyydettiin suunnittelemaan juliste, joka ilmentää heidän oppilaitoksensa näkemystä inklusiivisesta koulutuksesta. Julisteissa käytettiin erilaisia, näköaistilla, tuntoaistilla ja jopa kuuloaistilla vastaanotettavia materiaaleja. Julisteet olivat kuulemistilaisuuden ajan esillä Euroopan parlamentissa kokoushuoneen ulkopuolella, ja

---

niihin voi nyt tutustua "Poster Collection"-julkaisussa, jossa on lyhyt kuvaus kustakin teoksesta sekä lisätietoja nuorista ja heidän oppilaitoksistaan.

Vuoden 2011 kuulemistilaisuuden tiedot ovat saatavana kehittämiskeskuksen sivustosta osoitteesta: <http://www.european-agency.org/agency-projects/european-hearing-2011>

NUORTEN PUHEENVUOROJA

Mitä inklusiivinen koulutus mielestäsi on?

Kuulemistilaisuuteen osallistuneet nuoret keskustelivat oikeudesta laadukkaaseen koulutukseen, valinnanvapauteen, yhdenvertaisuuteen ja kunnioittavaan kohteluun. He totesivat, ettei inklusiivisessa koulutuksessa ole kyse ainoastaan siitä, että kaikki toimivat samassa tilassa, vaan toveruudesta ja hyvistä suhteista ikätovereihin.

Nuorten mielestä inklusiivinen koulutus on kaikkien etu: se tarjoaa mahdollisuuksia oppia ja jakaa kokemuksia. Opettajien ja luokkatoverien keskeistä roolia inklusiivisessa painotettiin ja inklusiivisen koulutuksen merkitystä korostettiin ensiaskeleena täysivaltaiseen jäsenyyteen yhteiskunnassa.

Seuraavassa muutamia nuorten näkemyksiä:

Kaikilla on yhtäläinen oikeus opiskeluun. Opiskeleminen ja pääsy laadukkaaseen koulutukseen ovat ihmisoikeuksia. Jos jollakulla on vaikeuksia, hän tarvitsee ohjausta ja apua. Inklusiioon osallistuu koko yhteisö: perhe, koulu, jne. Kaikilla on oikeus tukeen erilaisuuden asteesta riippumatta. (Dagur)

Inklusiivinen koulutus tarkoittaa yhdessä olemista/oppimista. Kaikki ovat tasa-arvoisia ja kaikki ovat yksilöitä. Meillä on oikeus valita opetettavat aineet ja opetustavat. (James) Inklusiivinen koulutus tarkoittaa mahdollisuutta valita, mitä opiskelee. (John ja Nana-Marie)

Inklusiivinen koulutus tarkoittaa sitä, että kaikki käyvät samaa koulua yhteisessä luokassa. (Fé, Josette ja Kanivar) Se tarkoittaa opiskelua tavallisessa koulussa: sitä, että on kavereita eikä pelkästään yhteisiä opintoja; sitä, että kaikki osallistuvat kaikkeen. Se tarkoittaa myös erityisopetusta yleisopetuksessa: sitä, että joillekin tunneille voi osallistua pienryhmissä yhdessä muiden samalla tavalla vammaisten oppilaiden kanssa. (Michalis, Andreani ja Maria)

Inklusiivinen koulutus kuuluu kaikille. Kaikille yhteisten koulujen pitäisi olla lähellä koteja, niin yhteyksiä paikallisten kanssa olisi enemmän. (Wacław)

Inklusiivinen koulutus on sitä, että käy ”tavallista” luokkaa ja on niin kuin muutkin. Kaikki tekevät samoja asioita. Se on sitä, että vammaisen nuori tuntee kuuluvansa luokkaan ja että muut oppilaat

käyttäytyvät kunnioittavasti. Jos ”tavallisessa luokassa” opiskelevat oppilaat tarvitsevat vaikka viittomakielen tulkkia, koulun pitää järjestää sellainen. Perusajatus on, että kaikilla on mahdollisuus osallistua. (Lise)

Inklusiivinen koulutus ei tarkoita pelkästään opiskelemista tavallisessa koulussa, vaan myös osallisuutta yhteiskuntaan. Vammaisilla on oikeus käydä tavallista koulua, jos he vain haluavat ja pystyvät siihen. Mahdollisuuden on oltava olemassa, vaikka he eivät siihen pystyisikään. (Jere) Se tarkoittaa vaihtoehtoisia osallistumismahdollisuuksia – kuitenkin aina yhteiskunnan jäsenenä. (Fabian, Pedro, Diogo ja Josette)

Inklusio tarkoittaa enemmän kunnioitusta, yhteyksiä, uusia ystäviä ja uutta tietoa – kaikilla elämänalueilla. (Rolands)

Inklusiivinen koulutus on laaja käsite. Siinä ei ole kysymys ainoastaan hyvistä arvosanoista vaan hyvistä sosiaalisista kontakteista ja ihmissuhteista. Koulussa opitaan muutakin kuin kirjatieta – siellä opitaan myös sosiaalista kanssakäymistä. Inklusiivinen koulutus on muutakin kuin koulunkäyntiä, siinä on kyse koko yhteisöstä. (Bethany, Gemma ja Sophie)

Se on oppimista elämään yhdessä ja kaikkien kunnioittamista mahdollisesta vammaisuudesta riippumatta. (Emile) Kaikki auttavat ja tukevat toisiaan syntyperään, sukupuoleen tai erityisen tuen tarpeeseen katsomatta. Minulle keskeinen periaate on yhteiskunnallinen solidaarisuus. (Maria) Meidän kaikkien on tärkeää hyväksyä toisemme, vaikka tarvitsisimme erityistä tukea tai meillä olisi erilainen kulttuuri tai uskonto. (Francesco) Se tarkoittaa sitä, että ihmiset oppivat koulussa erilaisista tuen tarpeista, etenkin niistä, joita ei voi päällepäin nähdä. (Mathias) Inklusiivisessa koulutuksessa on kyse muustakin kuin vammaisuudesta, esimerkiksi erilaisista kulttuurisista taustoista. (Elin)

Kaikkien koulu yhteisön jäsenten on kohdeltava toisiaan kunnioittavasti. Toisten hyväksyminen ja kunnioittaminen – siitä se lähtee. Inklusiivisessa koulutuksessa tarvitaan opettajien lisäksi myös kaikkien oppilaiden panosta. (Barbara, Mirjam ja Triin)

Inklusiivisen koulutuksen lähtökohta on opettajien tietoisuuden ja tietojen lisääminen. (Sophie ja Gemma) Opettajien on ymmärrettävä, mitä kukin tarvitsee ja tarjottava mahdollisuuksia tavoitteiden

saavuttamiseksi. Jokaisella on jokin lahjakkuus, ja yhdessä voimme rakentaa paremman toimintayhteisön. (Klara)

Opettajien on oltava kaikkien käytettävissä – inklusiivinen koulutus vaatii lisäresursseja, kuten aikaa ja rahaa, mutta kaikkien on saatava haluamansa koulutus. (Philipp) Inklusiivinen koulutus auttaa kehittymään siinä, missä on hyvä, ja saamaan apua siinä, mikä on vaikeaa. (João) Inklusiivinen koulutus tarkoittaa myös sitä, että saa käyttöönsä tarvittavat materiaalit. (Carlo ja Melania)

Usein keskitytään käytännön asioihin (kuten rakennuksiin), mutta inklusio tapahtuu pääasiassa ihmisten mielessä. Ihmisten on totuttava huomioimaan erilaiset vammat, ei syrjimään tai erottelemaan. Opettajilla ja oppilailla on paljon tekemistä kykyjen ja mahdollisuuksien löytämiseksi. Vammaisuuden perusteella erottelminen vain kasvattaa esteitä. (Mei Lan)

Inklusiivisessa koulutuksessa pitäisi olla kyse esteiden poistamisesta. (Wessel) Meidän on voitettava esteet niiden laajimmassa merkityksessä: meidän on muutettava ihmisten tapaa ajatella. (Jens) Jokaisella on oikeus laadukkaaseen koulutukseen, toiset tarvitsevat enemmän tukea kuin toiset, mutta jokaisen oikeuksien on toteuduttava. (Francesco)

Inklusiivinen koulutus tarkoittaa vammaisten opiskelijoiden onnistunutta osallistamista. (Daniel)

Miten inklusiivinen koulutus toteutuu tai miten sen pitäisi toteutua omassa oppilaitoksessasi?

Nuoret kuvailivat oppimisympäristöjään ja toivat esiin muutamia huolenaiheitaan.

Seuraavassa heidän huomioitaan:

Opiskelen toisen asteen oppilaitoksessa, jossa on erityisohjelmia vammaisille opiskelijoille sekä erityisluokkia, joissa opetus on avustettua. Erityisluokissa on avustajia, ja joskus vammaiset opiskelijat ovat myös samassa luokassa muiden kanssa, jos se sopii heille paremmin. Pyörätuolilla liikkuville on varattu luokkiin enemmän tilaa. Minulla on ADHD (tarkkaavuus- ja yliaktiivisuushäiriö), ja minun on välillä poistuttava luokasta. Muut opiskelijat eivät ymmärrä sitä. (Dagur)

Uskon, että opiskelijat tuntevat olevansa osa oppimisyhteisöä: opettajat auttavat meitä tarvittaessa ja myös muut opiskelijat tarjoavat apuaan. (Claudia) Se auttaa meitä tuntemaan kuuluvamme joukkoon. (Claudia, Chiara ja Yohana) Opiskelen ravitsemisalaa: olen ystävien joukossa. Luokassani on avustaja, mutta hän auttaa kaikkia. Joskus muut opiskelijat saattavat olla kateellisia, mutta se on hyvin harvinaista. (Chiara) Vammaiset opiskelijat saavat tarvittaessa opetusta muualla kuin luokkatilassa. (Yohana)

Inklusio alkaa päivähoitossa. Kaikkien (opettajien, vanhempien ja opiskelijoiden) kanssa keskustellaan säännöllisesti: ”Onko tilanne nykyisellään hyvä? Mihin tarvitset apua?” Niin kauan kuin tilanne on kaikkien kannalta hyvä, oppilas voi jatkaa opiskelua muiden kanssa. Lukuvuoden alussa muita luokan oppilaita valmistellaan kohtaamaan vammaisen opiskelutoveri kertomalla opiskelijan vamman laadusta. Koulussamme jokainen voi valita, missä haluaa opiskella. Maassamme toimii järjestö, joka tarjoaa erityisiä opiskelumateriaaleja ja tietoteknisiä ratkaisuja. Koulu voi lainata järjestöltä apuvälineitä, joita opiskelijat voivat käyttää myös kotona. Kun apuvälineitä ei enää tarvita, ne toimitetaan edelleen samaa tai eri koulua käyville opiskelijoille. Tekniset apuvälineet ovat tärkeä tuki. (Melania ja Carlo)

Opiskelen ravitsemisalan oppilaitoksessa. Siellä on kaksi erillistä osastoa, toinen vammaisille ja toinen muille opiskelijoille. Minä opiskelen vammaisten osastolla, mutta haluaisin opiskella vammattomien puolella kaikkien muiden kanssa. Opiskelijoiden pitäisi mielestäni saada valita se osasto, missä he viihtyvät parhaiten.

Oppilaitosrakennuksia ei ole maassamme suunniteltu vammaisia ajatellen, mikä tekee opiskelun mahdottomaksi pyörätuolia käyttäville. Valtion pitäisi tehdä asialle jotakin. Oppilaitoksissa ei ole myöskään riittävästi henkilökuntaa. Minulla oli aikaisemmin todella vaikeaa: tulen kulttuurista, jossa miesten tulee olla vahvoja, ja vammaisia miehiä pidetään heikkoina ja huomaamattomina, mutta nyt asiat ovat menossa parempaan suuntaan. Opiskelu saa minut tuntemaan itseni vahvemmaksi ja rohkeammaksi, ja minun on nyt helpompi kommunikoida muiden kanssa. (Artūras)

Opiskelen ravitsemisalaa: opintoihin kuuluu ruoanlaittokursseja, catering-kursseja, tarjoilukursseja jne. Tavoitteeni on päästä töihin ravintola-alalle, mutta se ei ole helppoa: vammaisia syrjitään toisinaan. Monien asioiden pitää vielä muuttua. Yleisopetuksen opetussuunnitelma voi joskus olla hankala vammaisille opiskelijoille. Opettajat ovat stressaantuneita kansallisista kokeista, eikä heiltä riitä huomiota opiskelijoille, jotka tarvitsevat enemmän tukea kuin muut. (Stefanos)

Opiskelen yleisopetuksessa luokalla, jolla on yhdeksän muuta vammaista opiskelijaa. Opettajat ovat kaikkien opiskelijoiden käytettävissä. Joskus tunnen olevani eristyksissä, koska minun on pyydettävä opettajaa antamaan aikaa muillekin. Olen muiden opiskelijoiden kanssa yhdessä ainoastaan lounaalla. Opiskelen erityisen opetusohjelman mukaisesti ja noudatan henkilökohtaista lukujärjestystä erityisohjelmassa. (Audrey)

Kun siirryin toiselle asteelle, pystyin valitsemaan kahden oppilaitoksen välillä – muualla ei ollut riittävästi pätevää henkilöstöä opettamaan vammaisia opiskelijoita. Minulla on hyviä kokemuksia kahdesta opettajasta – ennen minulla oli vain yksi opettaja, mutta nyt tullut opettaja selittää asiat paremmin. Kouluun pitäisi rakentaa hissi. (Zsófia)

Olen opiskellut erityisohjelmassa, jossa opettajat seuraavat edistymistäni. Nykyisessä koulussani en ole enää erityisohjelmassa ja pärjään hyvin. Opettajat eivät ole kuitenkaan päteviä, eikä heillä ole riittävästi työaikaa. Matematiikan tunneilla on 28 oppilasta ja yksi opettaja – henkilökuntaa ei ole riittävästi. Koulussani on paljon oppilaita, joilla on oppimisvaikeuksia. Kouluissa on päätetty, että nuorille tarjotaan vain ammatillisia aineita (esim. puhtaanapitoa) eikä heillä ole mahdollisuutta opiskella teoreettisia aineita (kuten matematiikkaa). Opetusryhmät ovat liian suuria, koska rahoitus ei

riitä useampien ryhmien opetukseen. Rakennuksissa ei ole hissejä. (Ingre)

Koulussa opetetaan perustaidot. Jouduin ”siirtymäluokalle” ja sain tietää, etten voisi opiskella lastenhoitoalaa. Haluan opiskella samalla tasolla kuin muutkin, vaikka saisinkin heikompia arvosanoja. Maassamme on tarjolla paljon tukea. Jokaisen pitäisi saada opiskella haluamiaan aineita tai suorittaa GCSE-opintoja (General Certificate of Secondary Education). Ei ole kuitenkaan reilua, etteivät kaikki saa samanlaista tukea. (Leanne)

Tiesin, että voisin päästä monissa aineissa toisten kanssa samalle tasolle, mutta minun täytyi sanoa siitä ja osoittaa se opettajille – jotka eivät tahtoneet uskoa minua. Tunsin, ettei minua kunnioitettu. Olemme kaikki samanlaisia, kaikilla on ongelmia. Jokaisella opettajalla on omat näkemyksensä, ja he selittävät asiat eri tavalla – se on hämmentävää. (Rolands)

Oppilaitoksessani tarvittaisiin joustavampi opetusohjelma, joka perustuisi siihen, mikä on opiskelijoiden kannalta tärkeää. On tärkeää, että luokasta voi poistua hetkeksi ja pitää pieniä taukoja, ja että käytettävissä on paikka, jossa voi levätä ja rauhoittua. (João)

Opiskelen yleisopetuksessa toisella asteella. Minusta opetusmenetelmiä tulee kehittää: tarvitaan lisää opusteknologiaa, visuaalisia apuvälineitä ja erityyppisiä kokeita. (Andreani)

Opiskelen erityisopetuksessa. Ryhmiin tarvittaisiin lisää avustajia ja oppilaat olisi hyvä jakaa ryhmiin sen mukaan, millaisia ongelmia heillä on. Meidän pitäisi saada pelata ja urheilla ja tuntea olomme turvalliseksi ja tyytyväiseksi. (Michalis)

Opiskelemme perusopetuksessa. Toivomme, että eritasoisille oppilaille olisi tarjolla erityyppisiä tunteja ja enemmän valinnanvaraa. Haluaisimme, että samalla tavalla vammaiset saisivat opetusta yhdessä. (Elmo ja Kanivar)

Opiskelemme yleisopetuksessa samassa toisen asteen oppilaitoksessa. (Pedro ja Fabian) Minusta olisi hyvä, että koulussa olisi enemmän vammaisia, jotta ihmiset oppisivat ymmärtämään toisiaan paremmin. (Pedro) Ruokalaa pitäisi kehittää. Haluaisin oppia enemmän ja paremmin. (Fabian)

Opiskelen yleisopetuksessa toisen asteen oppilaitoksessa. Opetusta pitäisi mukauttaa käytettäviin oppimateriaaleihin, ja opettajilla pitäisi olla paremmat valmiudet. (Aure)

Opiskelen yleisopetuksessa toisen asteen oppilaitoksessa. Minun mielestäni kouluissa pitäisi olla vammaisia, jotta heitä ymmärrettäisiin paremmin. Omassa oppilaitoksessani ei ole yhtään vammaista. (Fé)

Käymme peruskoulua yleisopetuksessa. (Sam ja Charlotte)

On tärkeää, että oppimiseen tarjotaan tukea. Opettajat ovat kuitenkin ankaria ja tekevät päätöksiä kyselemättä. Vahvasta oppimisen tukiyksiköstä on hyötyä, mutta se ei aina toimi onnistuneesti. (Sam)

Käyn erityiskoulua ja se on ihan OK. Rakennuksiin tarvittaisiin hissejä – niitä on harvassa. (Jere)

Käyn lukiota. Minulla on mahtavat opettajat, enkä tiedä, mitä voisi enää parantaa. (Maria)

Opiskelemme yleisopetuksessa toisella asteella. Oppilaitoksesamme on viittomakielen tulkkeja ja hissejä, ja välitunneista ilmoitetaan valoilla. Opetusteknologiaa tarvitaan lisää, ja opettajien ja opiskelijoiden asenteiden tulisi muuttua. (Diogo ja Josette)

Luokallani oli yksi erityistä tukea tarvitseva opiskelija, joka ei viihtynyt luokassa ("ei oppinut mitään"). Toisella asteella minulla on kavერი, jonka mielestä inklusiivinen koulutus on erittäin hyvä ja tarpeellinen asia. Luokassani on opettaja ja avustaja. Avustaja on tosi avulias. Kaikkien pitäisi itse sanoa, mikä heille sopii parhaiten. (Nika)

Minulla on yksi avustaja, ja olen tyytyväinen, kunhan hän vain kuuntelee, mitä sanon. Pienet luokkakoot ovat OK, jos luokassa on vain yksi erityistä tukea tarvitseva oppilas. Opiskelen erityisoppilaitoksessa ja viihdyn siellä, koska mielestäni opettajat ymmärtävät erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita. Olen kuitenkin sitä mieltä, että erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden olisi parempi opiskella tavallisessa luokassa avustettuina. (Domen)

Maassamme luokalla on yleensä 26 oppilasta, ja olisin halunnut opiskella tavallisessa luokassa. Luokan muut oppilaat sanoivat kuitenkin, että "ei kannata". On mukavaa tehdä tavallisia asioita tavallisessa maailmassa. Se ei ole helppoa, sillä minulla on erityislaitteita, joiden käyttäminen vie aikaa, mutta on hyvä, kun on kavereita, jotka näkevät ja voivat olla avuksi. Kaikilla oppilailla on oikeus saada tukea ja apua opettajilta tuntiopetuksen lisäksi,

esimerkiksi ruokatunnilla. Opettajani ja luokkakaverini tietävät, miten kanssani tulee toimia. Tiedän, että on olemassa keskus, joka tarjoaa tukea opettajille. (Sofie)

On päätettävä, haluaako osallistua inklusiiviseen opetukseen vai saada itselleen jakamattoman huomion. Jälkimmäisessä tapauksessa on parempi opiskella pienryhmässä. Olen mukana valistusprojektissa, jossa kerrotaan vammaisuudesta koulutuksessa. Siinä opiskelijat kouluttavat opiskelijoita ja opettajat opettajia. (Laima)

On hyvä, että minulla on kaksi opettajaa: toinen avustaa. Osallistuin projektiin, jossa katsottiin elokuvia ja sitten keskusteltiin ongelmista ryhmissä. Avustaja auttaa minua kotitehtävien tekemisessä. (Wacław)

Minusta on normaalia, että luokassani on kaksi opettajaa. (Orlando)

Puheterapeutilta saatava tuki on tärkeää. Pidän yhteyttä opettajaani tekstiviestitse ja puheterapeuttiini sähköpostitse. Opettajat eivät aina muista, että minun on luettava huulilta silloin, kun tulkkini ei ole paikalla. He kääntyvät selin puhuessaan ja käyttävät vaikeita sanoja, joita en ymmärrä. (Méryem)

Opiskelen koulussa, jossa on myös erityistä tukea tarvitsevia oppilaita. Koulu on suunniteltu heidän ehdoillaan. Opiskelijat myös auttavat toisiaan ihan luonnostaan ilman, että heidän "täytyy". (Edgars)

Sain parempaa kuntoutusta ja neuvontaa erityiskoulussa kuin tavallisessa koulussa, ja mietin, mikä on tilanne niiden kohdalla, jotka ovat vaikeammin vammaisia. Käyn erityiskoulua, koska lähikouluni ei ollut minulle paras vaihtoehto. (Tuomas)

Tunnen olevani luokassa normaali, kun olen sellaisten opiskelijoiden seurassa, joilla on samoja erityistarpeita kuin minullakin. Luokallani on kahdeksan oppilasta, joista kaikki ovat kuulovammaisia. (Kamilla)

Koin, että "inklusiivisessa" oppilaitoksessa muut oppilaat kiusasivat minua. On kivaa, että erityiskoulussa on luokka, jossa on paljon tietokoneita, joilla voi iltaisin tehdä läksyt. (Rebeca)

Opettajat keskittyvät joskus vain siihen, mitä en osaa, eivätkä siihen, mitä osaan. (Pórdur)

Opiskelen yleisopetuksessa, ja luokallani on oppilaita, joilla on Aspergerin syndrooma. (Marie)

Koulussamme on näkövammaisia ja sokeita, ja siellä on myös erityisopettajia. Matematiikan tunneilla on erityisopettaja, joka auttaa näkövammaisia opiskelijoita pienryhmissä. Pistekirjoituslaitteet ovat hyvin tärkeitä. (Dean, Robert) Oppilaitoksessamme on omistautunutta henkilökuntaa, joka huolehtii vammaisten nuorten tarpeista. (Daniel)

Maassamme pyörätuolia käyttävillä opiskelijoilla on avustajat, ja rakennuksissa on esteettömiä ratkaisuja, kuten rampeja ja kahvoja. Koulumme opettajat ovat tietoisia opiskelijoiden tarpeista. Meillä on avustajia. Jos olen sairaana, saan helposti tiedot tunneilla käsitellyistä asioista ja kotitehtävistä. Saan kokeiden tekemiseen enemmän aikaa ja voin pitää tarvittaessa taukoja. (Maria)

Opiskelen yleisopetuksessa ja saan tukea. Koen kuuluvani joukkoon. Koen olevani samanlainen kuin nekin, joilla ei ole erityisen tuen tarvetta. Maassani yleisopetuksen oppilaitoksissa saa apua erityisopettajilta. (Pauline)

Opiskelen toisen asteen oppilaitoksessa, jossa ei ole erityistä tukea tarvitsevia oppilaita. (Emile)

Käyn koulua yleisopetuksen oppilaitoksessa, mutta opiskelen myös inklusiivisessa koulutusyksikössä. Saan kokeisiin paljon apua ja lisäaikaa. (Honoré)

Minulta on kysytty kokeissa vähemmän kysymyksiä ja olen saanut enemmän aikaa vastaamiseen. Tarvitsen yksilöllisiä ratkaisuja. (Jakub)

En hyödy tuesta koulussa. Saan tukea luokkakavereiltani, ja he auttavat minua tuomalla minulle kotitehtävät. He ymmärtävät minua joskus paremmin kuin opettajat. Opiskelen yleisopetuksessa, ja olen luokkani ainut, joka tarvitsee erityistä tukea. Minua ei juurikaan auteta, koska käyn ”tavallista” koulua. (Melanie)

Olen ”tavallisessa” luokassa, ja koulunkäynti on sovitettu tarpeisiini. Minulle on hyötyä tietokoneesta, isommasta pulpetista ja koulukyydeistä. Minulla on ollut tuuria opettajien suhteen. Kaikki opettajat eivät kuitenkaan halua joustaa eivätkä yksilöllistä opetusta, jos jotain asiaa ei ole opetussuunnitelmassa. (Lise)

Minun ei olisi tarvinnut käydä erityiskoulua, mutta yleisopetuksen oppilaitos ei ollut esteetön, joten en voinut valita. (Bethany)

Yleisopetuksessa minusta tuli vahvempi; se valmisti minua todelliseen maailmaan. Inklusiivisen koulutuksen perusteellinen suunnittelu on äärimmäisen tärkeää, kuten myös asianmukaiset aineistot asianmukaisessa muodossa. Erityistarpeita koskevien asenteiden muuttamiseksi on lisättävä tietoisuutta ja tarvitaan välineitä. (Gemma)

On hyvä, jos oppilaitosten ulkopuoliset henkilöt voivat toimia erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tukena. Kaikki opettajat eivät halunneet tehdä yhteistyötä inklusiivisen koulutuksen onnistumiseksi minun tai muiden kohdalla. Opettajien tulisi hyväksyä kaikki oppilaat tunneilleen. Erityiskoulu voi valmistaa joitakin oppilaita yleisopetukseen myöhemmässä vaiheessa: minulle se tarjosi valmiudet yleisopetukseen lukiossa. (Wessel)

On tärkeää, että saa apua koulukavereilta ja että saa oikeanlaista tukea työharjoittelussa. (Jože)

Meidän kouluumme tuli vammaisia oppilaita vasta viimeisen opiskeluvuoden aikana: erilaisuuden kohtaaminen jännitti muita opiskelijoita. (Keenan)

Luokallani oli kuulovammaisen tyttö. Opettaja pyysi meitä auttamaan häntä, mutta se oli kuin olisi ollut lapsenvahtina – liiasta suojelemisesta ei ole apua vammaisille opiskelijoille, se ei ole luonnollista. Oppilaitoksemme on esteetön pyörätuolin käyttäjille ja siellä on huomioitu myös näkö- ja kuulovammaiset opiskelijat. Meillä on seminaareja, joissa nuoret kertovat vammaisuudestaan ja saavat enemmän tukea luokkakavereiltaan. (Asgerdur)

Osallistun yleisopetuksen tunneille kerran viikossa – se on tosi tärkeää. Opettajan ja luokkakavereiden tuki on ehdottoman tärkeää. Perusasteella sitä ei ollut tarjolla, mutta nyt toisella asteella olen tyytyväinen. (Łukasz)

Meillä oli erillinen osasto lisäohjausta tarvitseville, mutta saimme tukea myös avustajilta, jotka auttoivat meitä esimerkiksi lukemaan taululta. Näkövammaisten opettajalta saimme apuvälineitä. (Katrina)

Erityiskoulussamme on 38 poikaa, joten tarjolla on vähemmän teoreettisia aineita ja enemmän käytäntöä. Ryhmät ovat hyvin pieniä, mutta kaikki aineistot eivät ole käyttökelpoisia, kuten DVD:t, joissa ei ole tekstitystä. Aluksi on aina hankalaa, kun kouluun tulee uusi opettaja, koska yhteisymmärryksen syntyminen vie aikaa. Kouluissa tulisi olla sekä tyttöjä että poikia. (Simon)

Tietotekniikan opettajammekin on vammainen, minkä ansiosta hän ymmärtää erityistarpeita paremmin – hän tuntee oppilaidensa ongelmat tarkemmin. (Áron)

Eri tavalla vammaiset tarvitsevat erilaista tukea. Koulussamme käytettiin mikrofoneja, ja osa opettajista käytti pienemmissä ryhmissä viittomakieltä. Koulurakennuksessa oli vain yksi kerros (esteetön pyörätuoleille). Näkövammaisten opiskelijoiden käytössä oli myös teknisiä apuvälineitä, kuten suurennuslaitteita, ja koulussa oli myös ”aikalisähuone” opiskelijoille, joilla on ADHD. (Elin)

Kirjoitan hitaasti ja tarvitsen enemmän aikaa kokeisiin ja muihin asioihin. (Philipp)

Kaverillani on dysleksia, ja hänelle oli paljon apua tietokoneesta ja käytössä olevasta lisäajasta. Äänitiedostojen lisäksi hän sai apua luokkakavereilta, mutta tukea ei ollut aina tarjolla. (Klara)

Mitkä ovat mielestäsi inklusiivisen koulutuksen keskeiset olemassa olevat tai mahdolliset edut ja haasteet omalla kohdallasi?

Kuulemistilaisuuteen osallistuneet nuoret pohtivat inklusiivisen koulutuksen keskeisiä etuja ja haasteita omalla kohdallaan. *Etuina* nähtiin muun muassa paremmat työllistymisvalmiudet, kasvaminen vahvemmaksi ja itsenäisemmäksi, elämän realiteettien tunteminen,

syrijinnän ja stereotyyppisen ajattelun vastustaminen, ystävyysuhteiden luominen, tunne ”normaaliudesta” sekä esteiden voittaminen.

Seuraavassa muutamia nuorten ajatuksia:

Yleisopetuksen todistuksella on helpompi saada töitä. Yhteisöön on helpompi integroitua, jos opiskelee yleisopetuksessa verrattuna siihen, että olisi samalla luokalla vammaisten kanssa. (Melania ja Carlo)

Koulutuksen keskeinen tarkoitus on valmistaa nuoria todelliseen elämään. Yhdessä työskenteleminen/oppiminen luo parempaa tulevaisuutta. (Jonas) Erityiskouluissa ei tiedetä, miten oikeassa yhteiskunnassa toimitaan. (Wacław) On tärkeää, että kaikki saavat samanlaisen päättötodistuksen. Näin heillä on mahdollisuus päästä osaksi nyky-yhteiskuntaa. (Laima ja Kamilla)

Hyvät sosiaaliset suhteet ovat hyviä olemassa, mutta mahdollisuus saada hyvä työpaikka on ratkaisevan tärkeä. Inklusiivinen koulutus tarjoaa siihen mahdollisuuden. (Jože)

Inklusiivisessa koulutuksessa erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat tottuvat kertomaan, mitä he tarvitsevat – niin he joutuvat tekemään myös yhteiskunnassa ja työelämässä. (Barbara) Kokemus on joskus tärkeämpää kuin virallinen pätevyys. Kunhan koulutus saadaan järjestykseen, muutkin asiat loksahavat paikoilleen. (Leanne)

On äärimmäisen tärkeää, että erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat osallistuvat yleisopetukseen, sillä sen myötä muutkin saavat tietoa vammaisuudesta. Sekä erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat että muut opiskelijat voivat oppia toisiltaan ja jakaa tietoja keskenään. (Efstathios)

On tärkeää tutustua toisiin ja heidän elämäänsä: toisilta voi oppia keskustelemalla kokemuksista. (Charlotte, Diogo, Méryem ja Zineb) Se avartaa ajattelua ja auttaa vähentämään syrjintää. (Aure) Toiset saavat pohdittavaa (Pedro) ja me opimme hyväksymään ne, jotka ovat erilaisia kuin me. (Andreani)

Se tekee hyvää sekä meille että heille. (Barbara) On tärkeää tunnistaa, miten kaikki ryhmässä hyötyvät. (Sophie) Inklusiivinen koulutus auttaa yleisopetuksen oppilaita kasvamaan suvaitsevaisemmiksi ja avarakatseisemmiksi. (Sára)

Esteiden poistamiseksi on muutettava ajattelutapoja – jokainen on osa suurempaa kokonaisuutta. Muiden nuorten on lisättävä tietojaan: elämme tietämättömässä maailmassa. (Gemma)

Kaikki otetaan osallisiksi riippumatta siitä, minkälaisia vaikeuksia heillä on. (Robert) Kaikilla tulisi olla mahdollisuus inklusiiviseen koulutukseen ja parempaan elämään. (Tomáš)

Inklusiivinen koulutus saa kaikki tuntemaan, että he ovat osa yhteistä, toimivaa järjestelmää. (Triin) Se tarjoaa mahdollisuuden opiskella ilman, että tuntee olevansa erilainen. (Lucie) Kaikista tulee vapaita. (Elmo) Se auttaa kaikkia myös ylittämään rajansa. (Maria)

Saadut kokemukset auttavat purkamaan stereotyyppistä ajattelua. Inklusiivinen koulutus muuttaa suhtautumista vammaisuuteen. (John) Se lisää suvaitsevaisuutta ja ymmärrystä vammaisia kohtaan. (Dean)

Kun kaikki ovat tietoisia vammaisuuden erimuodoista ja toistensa elämäntilanteista, inklusiivinen koulutus ei ole ongelma. Erilaista kiusataan, mutta kun erilaisuus ymmärretään, kiusaaminen lakkaa. Inklusiivisen koulutuksen kautta kaikki voivat hyödyntää kykyjään täysipainoisesti. (Katrina)

Inklusiivinen koulutus ei liity mitenkään opiskeluun oppimista helpottavassa ympäristössä; sen pitäisi itse asiassa toteutua jokaisen kohdalla. Ihmiset opiskelevat mieluummin pienissä ryhmissä, minkä pitäisi olla mahdollista kaikille. (Kamilla) Oppilaat nukahtelevat isoissa luokissa, eikä kukaan kiinnitä heihin huomiota. Suurissa ryhmissä opettajilla on vain pari minuuttia aikaa oppilasta kohden, vaikka nämä tarvitsisivat kymmenen. Tavallisessa koulutusjärjestelmässä voi valita ja miettiä, mitä haluaa ja mihin pystyy. (Kamilla)

Inklusiivinen koulutus on hyvä asia ystävyysuhteiden kannalta. (Bethany) Se tarkoittaa sitä, että on ystäviä, ”hyvä kaveriporukka”. Se ei tarkoita pelkästään yhdessä oppimista vaan myös muuta yhdessäoloa. (Sam)

Se parantaa kommunikaatiota ja vuorovaikutusta. (Markos) Se kehittää myös koulutusta. Oppilaitoksissa tulisi ottaa oppijat paremmin huomioon. (Alexandra)

Inklusiivisesta koulutuksesta on tultava ”tavallista”, mutta monien on opittava erityistaitoja ennen kuin niin voi tapahtua. (Francesco)

Teknisten apuvälineiden kaltaiset yksinkertaiset asiat – kuten se, että saa käyttää kannettavaa tietokonetta – ovat tärkeitä. (Bethany) Sillä

on paljon merkitystä, että opettaja kiinnittää huomiota pieniin asioihin, kuten luokan melutasoon. (Mathias) Yksilölliset ratkaisut kuten henkilökohtaiset opinto-ohjelmat ovat hyödyllisiä – joissakin aineissa on tärkeää saada erityistä tukea. (Lucie) On tärkeää huomioida erilaiset oppimistyyli, kuten visuaalinen oppiminen. (Tomáš)

Sen ansiosta minulla on mahdollisuus oppia korkeammalla tasolla ”tavallisissa” ryhmissä. Yksilölliset opintosuunnitelmat ovat tärkeitä, mutta opettajat tarvitsevat ohjausta – oppilaiden on pyrittävä ennakoita vaikuttamaan asioihin itse. (Tomáš) Oikeanlaisen tuen saaminen voi olla vaikeaa, mutta ei mahdotonta. (Francesco)

Luokkien järjestystä ja sisustusta muuttamalla voi edistää hyviä sosiaalisia suhteita. (Robert) Oppilaitoksen ilmapiiri on keskeinen tekijä inklusiivisen koulutuksen toteutumisen kannalta. (Jens)

Mitä enemmän vammaiset ja muut ovat yhdessä, sitä nopeammin asenteet muuttuvat myönteisiksi. Tarjolla ei ole riittävästi apuvälineitä – tähän pitäisi tarttua ensi tilassa, jotta ihmiset voisivat toimia itsenäisemmin. Inklusio antaa ihmisten elämään tärkeää sosiaalista sisältöä ja tarjoaa tukea sekä kotitehtävien tekemiseen että koulussa ja vapaa-ajalla tapahtuvaan toimintaan. Urheilu on tärkeä tapa päästä mukaan. (François)

Jos vammaiset opiskelijat pidetään erillään muista, tietoisuutta voi olla vaikeampi lisätä. Pienryhmät ovat joskus paikallaan, mutta ryhmät pitäisi yhdistää aina, kun se on mahdollista. (Keenan) Kuulovammaisten on helpompaa toimia pienissä opetusryhmissä, sillä meluisassa ympäristössä on liikaa häiriötä. Kun olen yhdessä muiden kuulovammaisten kanssa, tunnen olevani ”tavallinen”. (Elin)

Ryhmäkoot ja ryhmien tarpeet on suhteutettava toisiinsa. Vammaisten on voitava tuntee olonsa hyväksi isoissakin ryhmissä, mutta myös yhteiskunnan on muututtava. Yleisopetuksen opiskelijoiden ja vammaisten opiskelijoiden on opittava elämään yhdessä – yhtäläisin mahdollisuuksin. (Mei Lan)

Inklusiivista koulutusta väitetään usein kalliiksi, mutta kun yritetään säästää, syntyvistä ongelmista aiheutuu vain lisää kuluja. (Daniel) Vaikka valtion resurssit olisivatkin vähissä, inklusiivinen koulutus on toteutettava parhaalla mahdollisella tavalla. Inklusiivinen koulutus on sijoitus. Meidän on sijoitettava ihmisiin: ihmiset ovat ainoa voimavara. Inklusiivinen koulutus auttaa pääsemään yli menneestä – se tekee meistä vahvempia. (Jens)

Nuoret keskustelivat myös inklusiivisen koulutuksen keskeisinä *haasteina* pitämistään asioista, kuten opettajien ja opiskelijoiden asenteista vammaisuutta kohtaan, tarpeesta muuttaa erilaisuutta koskevia ajattelutapoja ja asenteita, opettajien pätevyyden puutteista, kielteisestä ilmapiiristä, rakennusten esteettömyydestä sekä eriyttävän oppimateriaalin ja asianmukaisten oppimisympäristöjen puutteesta.

Seuraavassa muutamia heidän näkemyksiään:

Integraatio pienten lasten päivähoitossa on hyvin vaikea toteuttaa. (Dagur)

Kaikki eivät ymmärrä maassamme vallitsevia eroja. Vammattomat suhtautuvat vammaisiin kahdella eri tavalla: osa vain kävelee tiehensä eikä välitä tai yritä, ja osa yrittää kysellä ja ymmärtää, vaikka he eivät tietäisikään, miten toimia. Ollessani pienempi isäni joutui usein hankaliin tilanteisiin, sillä ihmiset eivät tienneet, mikä ADHD on, eikä isäni osannut selittää. On tärkeää, että ihmisillä on tietoa erilaisista ongelmista. Varsinkin kotimaani kaltaisissa maissa vammaisuuteen liittyvät ongelmat ovat kulttuurisidonnaisia. Kotimaani oli ennen sotureiden valtakunta. Olimme viikinkejä, eikä heikkoja hyväksytty yhteisön jäseniksi. Joskus heikot yksilöt tapettiin, ja samanlainen näkemys vallitsee yhä nyky-yhteiskunnassa. (Dagur)

Inklusiivinen koulutus on vallitsevissa oloissa edelleen vaikeaa: esimerkiksi kadun ylittäminen voi olla vaarallista, koska liikennevaloja ei ole suunniteltu näkövammaisille. (Carlo ja Melania)

Lapset leimaavat ne, jotka käyvät koulua erityisohjelmissa. Inklusiivisen koulutuksen ongelmat liittyvät muihin yhteiskunnallisiin ongelmiin. (Ingre)

Yleisopetuksessa ongelmana ovat kiusaaminen ja hyväksynnän puute. (Leanne)

Yhteiskunnallinen asennoituminen inklusiiviseen koulutukseen on parantumassa, mutta se ei ole edelleenkään etusijalla. (Jonas)

Haasteellista on myös yrittää ymmärtää kaikkien ongelmia. Oppilaitosten ja niiden henkilöstön tulisi ymmärtää erilaisia vaikeuksia ja tarjota onnistumisen edellyttämää tukea. Meidän pitäisi pyrkiä tilanteeseen, jossa ihmisiä ei kohdella eriarvoisesti ja toisia ymmärretään eikä syrjitä. (Sam, Charlotte ja Jere)

Opettajien ja vanhempien pitäisi osata käyttää teknisiä apuvälineitä koulussa ja kotona. Tarvitaan enemmän tukimateriaalia. (Elmo, Kanivar, Fé ja Aure)

Inklusiivinen koulutus voi tuoda mukanaan uusia esteitä, jotka täytyy voittaa. Tällaisia ovat esimerkiksi opettajien asenteet (Wessel), oppimisen esteet ja sosiaaliset esteet (Bethany), vaikutukset sosiaaliseseen elämään sekä vanhempien painostus (Triin), kiusaaminen (Sophie), opiskelijan sosiaalinen tausta ja oppimisolosuhteet koulun ulkopuolella (Gemma) sekä julkiset palvelut kuten liikenne (Francesco).

Opettajien kouluttamisella on valtavan iso merkitys. (Sophie) Opettajankoulutuksessa ei tarjota riittävästi oikeanlaista tietoa inklusiivisuudesta. Erityistä tukea tarvitsevilla on jo ennestään vaikeuksia. Lisätuen tarjoaminen voi joskus johtaa uusiin ongelmiin. (Wessel) Opettajia ei aina kiinnosta tutustua erityistarpeisiin. (Méryem)

Valtio maksaa opettajien palkan, ja heille maksetaan ”opettajana olemisesta”, mutta heitä ei kiinnosta ”mikään ylimääräinen”. Sen vuoksi valtaosaa opettajista ei kiinnosta hankkia tietoa erityisen tuen tarpeesta. (Laima)

Kaikkien opettajien pitäisi toimia yhdenmukaisesti. (Elin)

Opettajat saattavat olla huolissaan siitä, että vammaiset nuoret tarvitsevat enemmän huomiota. (Robert) Opettajien ei pitäisi antaa liikaa aikaa vammaisille ryhmissä, joissa heitä on vain vähän. Opettajien on opittava tarjoamaan tukea oikeassa suhteessa sekä vammaisille että muille. (Daniel)

Kotimaassani ihmiset ovat liian avuliaita. (Kamilla)

Korkeakouluissa ei ole avustajia. Syrjinnästä ja koulukiusaamisesta on myös päästävä eroon. Vaikka jotkut opiskelijat tietävät, mitä vammaisuus on, he tekevät minusta pilaa, koska minulla on ADHD. (Maria)

Tuntuu siltä, että apua saa olla jatkuvasti pyytämässä. Apua ei saa automaattisesti. Vaatii paljon, että saa tarvitsemansa. (Pauline)

Opettajien pitäisi kertoa oppilaille vammaisuudesta – yleisopetuksen oppilaat eivät tiedä, miten he voivat auttaa ja tarjota tukea. (Áron)
Vammaisuuden tuntemuksen pitäisi olla osa opetussuunnitelmaa. (Katrina)

Inklusiivisessa luokassa työskentelevien kahden tai useamman opettajan (avustajan) on tehtävä yhteistyötä: heillä pitäisi olla siihen koulutuksen tarjoamat valmiudet. Opettajan pitäisi saada apua asiantuntijoilta, jotta hän osaisi arvioida, kuinka paljon aikaa vammaiset oppilaat tarvitsevat. (Philipp)

Valtion säästötoimet näkyvät jo joissakin tukipalveluissa – esimerkiksi tukihenkilöt joutuvat työttömiksi. Kouluille annetaan rahaa, mutta sitä ei käytetä oikein, sillä ”tavallisten” opettajien on huolehdittava vammaisten oppilaiden tukemisesta eikä heillä ole aavistustakaan siitä, miten se tapahtuu. (Wessel)

Eri alojen asiantuntijoiden on tehtävä yhteistyötä. Uuden sukupolven opettajat on koulutettu ymmärtämään vammaisuutta ja järjestämään opetus paremmin – kehitys on menossa oikeaan suuntaan. Lainsäädäntö on kohdallaan, mutta opettajilla on oltava enemmän tietoa ja laajempi ymmärrys näkövammaisuudesta ja muista vammoista. Tarvitaan lisää teknisiä apuvälineitä, jotta voidaan varmistaa vammaisten tiedonsaanti. (François)
Rakennusten esteettömyys on tärkeää (hissit, automaattiovet, oikein sijoitetut katkaisijat, jne.). (Thomas)
Kokeisiin vastaamiseen tarvitaan enemmän aikaa. (Łukasz)
Sisäiset tukijärjestelmät ovat tarpeen vammaisten oppilaiden tukemiseksi. Ulkopuolinen tuki voi saada heidät tuntemaan itsensä erilaisiksi ja erillisiksi. (Mei Lan)
Heikkonäköiset tarvitsevat enemmän sähköisiä kirjoja ja äänikirjoja. (Łukasz ja Áron)

Suurimmat haasteet ovat asenteet ja puutteelliset tiedot – ihmiset elävät pimennossa. (Triin)
On todella haasteellista joutua alituisen selittämään, mitä tarvitsee – muut eivät aina ymmärrä rajoituksiani.

On raskasta selittää samoja asioita yhä uudestaan ja uudestaan. Erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat ja muut opiskelijat ovat usein liian vähän tekemisissä keskenään. (Barbara)

Yhteiskunta ei halua hyväksyä ihmisiä, joilla on vaikeuksia, mutta sosiaalinen hyväksyntä on ensiarvoisen tärkeää. (Robert) Vammaisuuteen on lyöty selvä leima, joka pitäisi poistaa. Olen mukana nuorten parlamentissa, ja olemme saaneet koulutusta muun muassa epilepsiasta ja siitä, miten voimme auttaa. Yleisopetuksessa vammaisten on selitettävä ongelmansa yhä uudestaan uusille opettajille ja oppilaille. Tarvitaan jatkuvaa arviointia sekä tunteiden huomioonottamista. (Keenan).

Ihmiset eivät aina tiedä, kuinka he voisivat viestiä tehokkaasti tai jollakin muulla kuin totutulla tavalla. (Tomáš). Muiden oppilaiden asiaton käytös vahingoittaa kaikkia. (Lucie) Yksinkertaistenkin asioiden kanssa voi joutua kamppailemaan jatkuvasti. (Bethany) Kommunikaatio on tärkeää – joillakin on huonoja tapoja – tabuista on päästävä eroon. Kaikilla sokeilla ei ole samoja ongelmia – asia on hyvin monitahoinen. (Sára)

Inklusiiviseen koulutukseen siirryttäessä tulisi kiinnittää enemmän huomiota psykologisiin seikkoihin kuin käytännön asioihin. Ihmisille on mainittava erikseen Aspergerin syndrooman kaltaisista ”näkyttömistä” vammoista – muuten heille voi syntyä vääriä oletuksia. Opetuksen on vastattava tarpeita – myös pienryhmistä voi olla hyötyä opiskelijoille, joilla on Aspergerin syndrooma. Inklusiivisissa oppimisympäristöissä on vaikeampi saada tietoa ja kokemusta joistakin vammoista kuin erityiskouluissa, joissa on samalla tavalla vammaisia oppilaita. Kaikki asiantuntijatkaan eivät aina tiedä kaikkea, ja he kysyvät, minkälaisia ongelmia minulla on. Olemme kaikki yksilöitä – autistinen tapani ajatella ja se, kuka olen, vaikuttavat toisiinsa. (Daniel)

Ihmiset ymmärtävät inklusiivisen koulutuksen eri tavoin: yleispätevää määritelmää ei ole olemassa, mistä seuraa haasteita. Tarvitaan lisää tietoa – emme pääse eteenpäin, ennen kuin kaikki ymmärtävät, mitä vammaisuus on. (Katrina)

Kommentteja ja ehdotuksia

Kuulemistilaisuuteen osallistuneilta nuorilta pyydettiin myös yleisiä kommentteja ja ehdotuksia, jotka ovat seuraavana.

Monimuotoisuus on myönteinen asia. On tärkeää tarjota ihmisille valmiuksia pienestä pitäen ja työskennellä lasten kanssa paremman sukupolven kasvattamiseksi. (Dagur)

Oppilaita ei pidä lannistaa. (Robert) Oppilaiden on luotettava itseensä. (James) On tärkeää, että opettajat uskovat minuun. (Efstathios) Opettajien on keskityttävä enemmän siihen, mitä oppilaat osaavat, kuin siihen, mitä he eivät osaa. On nähtävä vammaisuuden taakse. Olen kuulovammainen – vamma ei ole minussa, ainoastaan korvissani. Minun ja vammani välillä on ero. Opettajat tarvitsevat tietoa vammaisuudesta. Tarvitaan lisää yhteistoimintaa ja hauskanpitoa – koulun ulkopuolella, vapaa-ajalla, urheilua, jne. (Elin)

Koulun ulkopuolella ei ole riittävästi mahdollisuuksia vapaaehtois-toimintaan tai vapaa-ajan harrastuksiin. Elämä jatkuu koulun jälkeenkin. (Arvydas)

Meidän on oltava valmiita kohtaamaan tulevaisuus. Koulussa opettajat tuntevat vammaiset opiskelijat. ”Todellisessa elämässä” muiden on huolehdyttävä erityistä tukea tarvitsevista. (Melanie) Vammaisten on opittava toimimaan yhteiskunnassa. (Marie)

Opettajien on pyrittävä avoimesti ymmärtämään, mitä opiskelijat haluavat ja miten heitä voi tukea. (Nana-Marie) Joku voi olla hyvä

toisessa aineessa ja huono toisessa, mutta kriteerien ei pitäisi sulkea pois aloja. (Daniel)

Opettajien pitäisi tehdä opiskelu yhteisten vaatimusten mukaan kaikille mahdollisimman helpoksi. Vammaiset nuoret on otettava mukaan päätöksentekoon. Heitä koskevat päätökset vaikuttavat ensimmäisenä heihin itseensä. (Keenan) Kaikki on otettava mukaan, olivatpa he erilaisia tai eivät – jokainen meistä on oma itsensä. (Katrina)

Meidän tulisi nähdä toinen ihminen – ei hänen vammaansa – ja tehdä kaikkemme asioiden parantamiseksi. (Asgerdur)

Vammaisten opiskelijoiden on päätettävä asioista itse ja saatava yhtäläinen mahdollisuus osallistua koulutustaan koskevaan päätöksentekoon – heillä on oikeus sanoa mielipiteensä kaikissa koulutukseen liittyvissä asioissa. (Klara) Meillä on oikeus päättää itse omista asioistamme. (Wessel)

Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden pitäisi olla mukana valitsemassa uusia tukihenkilöitä: heidät pitäisi ottaa mukaan yleiseen päätöksentekoon. Heillä pitäisi olla innostavia vammaisia roolimalleja. (Sam, Charlotte ja Jere)

Tarvitaan esteettömiä kouluja. Kaikki voivat hyötyä inklusiivisesta koulutuksesta, myös vammattomat. (Elmo, Kanivar, Aure ja Fé) Meidän on pyrittävä muuttamaan niiden opiskelijoiden asenteita vammaisuutta kohtaan, joilla ei itsellään ole erityisen tuen tarpeita. (Emile)

Inklusiivinen koulutus on hyvä ajatus – se avaa uusia maailmoja. (Lucie)

Monet nuoret kiinnittivät huomiota samoihin näkökohtiin:

- Nuoret odottavat, että inklusiivisten luokkien opettajat ja ”muut opiskelijat” tekisivät enemmän töitä vammaisten oppilaiden ymmärtämiseksi ja osallistamiseksi.
- Nuoret myöntävät, että on tärkeää alentaa oppilasmääriä tai pienentää ryhmäkokoja sekä edistää rakennusten ja yhteiskunnan tarjoamien palveluiden esteettömyyttä.
- Nuorten mukaan on tärkeää saada tukea ilman, että siitä tarvitsee taistella.

- Nuorten mielestä toisten opiskelijoiden tietoisuuden lisäämisessä tulisi keskittyä etenkin yksilöllisiin tarpeisiin ja asenteisiin.
- Nuorten havaintojen mukaan inklusiivisen koulutuksen muodot vaihtelevat sekä maittain että maiden sisällä.

Lopuksi on korostettava työryhmissä käytyjen keskustelujen laadukkuutta, avoimuutta ja tarkkanäköisyyttä. Nuorten mielipiteet olivat ilmeisen perusteltuja, ja ilmeistä oli myös heidän halukkuutensa vaikuttaa inklusiivisen koulutuksen peruseräiteiden toteutumiseen: yhdenvertaisiin koulutusmahdollisuuksiin, laadukkaan koulutuksen saattamiseen kaikkien ulottuville ja erilaisuuden kunnioittamiseen.

Puhtaaksikirjoitetut versiot työryhmien keskusteluista ovat saatavana kehittämiskeskuksen sivustosta osoitteesta: <http://www.european-agency.org/agency-projects/european-hearing-2011/results-files>

KATSAUS MENNEESEEN JA TULEVAAN

Vuonna 2012 on sopiva hetki luoda katsaus nuorten vuodesta 2003 lähtien kuulemistilaisuuksissa esittämiin näkemyksiin. Kehittämiskeskuksen järjestämiin kolmeen tilaisuuteen on osallistunut yhteensä 238 nuorta, jotka ovat esittäneet kommentteja ja ehdotuksia inklusiivisesta koulutuksesta. Tilaisuuksien tavoitteena on ollut kuulla nuorten omia näkemyksiä, jotta voitaisiin paremmin ymmärtää, miten inklusiivinen koulutus toteutuu käytännössä opiskelijoiden näkökulmasta.

Nuorten inklusiivista koulutusta koskevat mielipiteet ovat yhtä arvokkaita kuin koulutettujen asiantuntijoiden tai tutkijoiden. Kuulemistilaisuuksien tulokset osoittavat selkeästi, että nuoret voivat tehdä vaivatta ja ytimekkäästi täysin samanlaisia havaintoja kuin kentällä toimivat asiantuntijatkin.

Tässä raportissa ei pyritä tekemään pitkän aikavälin analyysia vuoden 2003 jälkeisestä kehityksestä. Jokaiseen kuulemistilaisuuteen osallistuivat eri nuoret eri koulutusasteilta, ja vasta vuonna 2011 mukana oli myös nuoria, jotka eivät tarvitse erityistä tukea tai ole vammaisia. Tässä raportissa pyritään ensisijaisesti tuomaan esille eri vuosina esitettyjen kommenttien ja huolenaiheiden yhtäläisyyksiä sekä kaikissa kuulemistilaisuuksissa tehtyjä keskeisiä ehdotuksia.

Vuosien mittaan nuoret ovat ilmaisseet olevansa tyytyväisiä koulutukseen sekä yleisopetuksessa tai erityisoppilaitoksissa. Nuoret ovat korostaneet laadukkaan koulutuksen ja opetuksen tärkeyttä ja painottaneet sen merkitystä työnsaannille, sosiaalisten verkostojen laajentamiselle ja vahvistamiselle sekä elämässä tarvittavien valmiuksien hankkimiselle.

Kaikki nuoret kannattivat inklusiivista koulutusta, ja huolimatta joidenkin opiskelijoiden kielteisistä kokemuksista he korostivat inklusiivisen koulutuksen hyötyjä kaikille oppijoille. Varsinkin vuoden 2011 tilaisuudessa nuoret määrittelivät tarkasti, millaista inklusiivisen koulutuksen tulisi olla, sen merkitystä heille itselleen ja mitä se voi tarjota kaikille. Myös nuoret, jotka eivät tarvinneet erityistä tukea tai olleet vammaisia, pystyivät kuvailemaan selkeästi inklusiivisen koulutuksen antia ajattelun avartajana ja stereotyyppien purkajana.

Valtaosa kuulemistilaisuuksiin osallistuneista nuorista oli opiskellut yleisopetuksessa ja tunnisti maiden väliset ja sisäiset erot sekä inklusiivisen koulutuksen kehitystarpeet. He kuitenkin näkivät inklusiivisen koulutuksen oikeutena, joka käsittää yhtäläiset koulutusmahdollisuudet, niiden täysipainoiseksi hyödyntämiseksi tarvittavan tuen sekä kunnioittavan kohtelun.

Oikeus inklusiiviseen koulutukseen sisältää myös mahdollisuuden osallistua jatkokoulutusta koskevaan päätöksentekoon sekä vapauden tehdä itsenäisiä jatkokoulutusvalintoja. Voidaankin todeta, että kaikissa kolmessa kuulemistilaisuudessa toistui nuorten selkeä toive päästä osalliseksi kaikkeen heitä koskevaan päätöksentekoon.

Vuonna 2003 nuoret painottivat asiaa suhteessa siihen, ettei heidän tarvitsisi jäädä tulevaisuudessa työttömänä kotiin. Sama asia nousi uudestaan esille vuonna 2007 nuorten ilmaistessa haluavansa elää mahdollisimman itsenäisesti. Vuonna 2011 kuulemistilaisuuteen osallistuneet nuoret tähdensivät, että yksi inklusiivisen koulutuksen keskeisistä hyödyistä on toimiva koulutus, joka antaa valmiuksia itsenäiseen elämään.

Nuorille inklusiivinen koulutus merkitsee moninaisuuden arvostamista koko yhteiskunnassa, ei pelkästään koulutuksessa. Inklusio voi toteutua täysipainoisesti vain, jos esteet voitetaan ja asenteet muuttuvat. Tässä mielessä on voitettava yhä kaksi nuorten korostamaa haastetta – opiskelun esteettömyys sekä opettajien asenteet ja asiantuntemus.

Esteettömyydellä tarkoitetaan paitsi rakennusten fyysistä esteettömyyttä myös tarvittavien ja asianmukaisten teknisten apuvälineiden saatavuutta sekä opetuksen ja opiskelun tuen hyvää saavutettavuutta.

Nuoret huomauttivat myös, etteivät opettajat ole aina tietoisia opiskelijoidensa erilaisista oppimistarpeista tai kiinnitä niihin huomiota. Opettajilla ei ole vaadittavaa kokemusta, ja he keskittyvät liian usein opiskelijoiden heikkouksiin vahvuuksien sijaan.

Tästä huolimatta nuoret eivät suhtaudu opettajiinsa kielteisesti. Sen sijaan he peräänkuuluttavat uudenlaisia opettajia, joilla on hyvät valmiudet ja myönteinen asenne inklusiivisessa koulutuksessa työskentelemiseen.

Vuoden 2011 kuulemistilaisuuteen osallistuneet nuoret tekivät edellä esitetyistä kehittämiskohteista konkreettisia käytännön

parannusehdotuksia inklusiivisen koulutuksen edistämiseksi sekä oppilaitoksissa että opetuksessa. He toivoivat päättäjien varmistavan, että kaikki oppilaitokset olisivat fyysisesti esteettömiä ja resursseja ja tukitoimia, kuten avustajia, saataisiin opiskelijoiden tarpeita vastaavasti.

Nuoret korostivat pienten ryhmien, yksilöllisten suunnitelmien sekä hyvin varustettujen tauko- ja ohjaustilojen hyötyjä. Lisäksi he painottivat tarvetta mukautettuihin koejärjestelyihin (kuten lisäaikaan kokeiden suorittamiseen) sekä mahdollisuutta ylimääräiseen opiskeluvuoteen, jonka avulla kaikki opiskelijat voisivat saavuttaa saman tason ilman erillistä tukea. Toisin sanoen nuoret painottivat saman koulutuksen merkitsevän saman pätevyuden saavuttamista.

On ilmeistä, että kehittämiskeskuksen järjestämistä kolmesta kuulemistilaisuudesta on ollut välitöntä hyötyä niihin osallistuneille nuorille – mistä todistaa vuodesta 2003 lähtien saatu palaute. Myönteinen vaikutus ulottuu myös oppilaitoksiin sekä valmistaviin keskusteluihin osallistuneisiin opettajiin ja opiskelijoihin. Vuoden 2011 kuulemistilaisuuden jälkeen toteutetut toimet ovat selkeä osoitus tilaisuuden tuloksista. Nuoret ja tilaisuuteen osallistuneet asiantuntijat ovat kuulemistilaisuuden jälkeen muun muassa kirjoittaneet lehtiartikkeleita, hyödyntäneet Facebookin ja Twitterin kaltaisia verkkotyökaluja, tuottaneet niihin uutta sisältöä ja luoneet oppilaitosten verkkosivustoihin inklusiota käsitteleviä osioita.

Kehittämiskeskus pyrkii varmistamaan tämän raportin mahdollisimman laajan jakelun eikä unohda kuulemistilaisuuteen osallistuneiden nuorten esittämiä huomionarvoisia ehdotuksia ja toiveita.

Kehittämiskeskus työskentelee yhdessä kuulemistilaisuuteen osallistuneiden nuorten, heidän perheidensä, asiantuntijoiden ja päättäjien kanssa esteettömän ja laadukkaan koulutuksen puolesta, jossa kaikkien erilaisuus hyväksytään ja sitä kunnioitetaan. Nuorten omin sanoin: *Olemme kaikki erivärisiä mutta yhdessä muodostamme sateenkaaren.*

EUROOPAN PARLAMENTIN KUULEMISEEN VUONNA 2011 OSALLISTUNEET NUORET

Vuonna 2011 Euroopan parlamentin kuulemiseen osallistuivat seuraavat nuoret:

Aure AFLALO	Keenan ALEXANDER
Carlo ANDERHALDEN	Maria BARANDUN
Efstathios BEKYRAS	Méryem BELGHAZI
John BENNINGTON	Markos BOTSOS
Robert BOYLE	Elin Johanna BRANDT KORALL
Pauline BRASSEUR	Chiara BRIZZOLARI
Wessel BROEKHUIS	Maria BUGEJA
Claudia BURATTINI	Fabian CAMARA ALCAIDE
Jens CAMILLERI	Tomáš ČERNÝ
Alexandra CHRONOPOULOU	Rolands CINIS
Leanne Alice COLE	Nana-Marie DALE REICHEL
Charlotte DARBY	Yohana Angelica DEL PINTO
Honoré D'ESTIENNE D'ORVES	Samantha DRYDEN-SILLARS
Wacław DZIĘCIOŁ	Klara Linnea Astrid ELFSTEN
Zsófia FAZEKAS	João FONSECA
Barbara GEHER	Sára GERGELY
Josette GRAÇA SILVA	Melania GROTTI
Kanivar GÜLER	Andreani HADJISTERKOTI
Sophie Bethan HANNAWAY	Asgerdur HEIMISDÓTTIR
Lucie HRDINOVÁ	Ingre IMALA
Jakub JARMUŁA	Diogo JESUS NETO
Dagur JÓHANNSSON	Þórdur JÓNSSON
Domen KAISER	Dean KELLY
Orlando KROHN	Thomas KROYER

Joži KUMPREJ	Robert LÄTT
Mei LAN NG	Marie LAURITZEN
Artūras LAURYNAS	François LE BEL
Laima LIEPINA	Fé LINDEN
Rebeca LÓPEZ RUANO	Nika LUŠNIC
Mathias MACHIELSEN	Gemma MACKINTOSH
Jere Nicholas MAHLAKAARTO	Emile MAINKA
Tuomas Kimmo Johannes MANNI	Daniel MARTIN
James MARTIN	Simon MCDOUGALL
Stefanos MELAS	Audrey MESUREUR
Sofie MONGGAARD CHRISTENSEN	Jonas NENORTAS
Michalis NICOLAOU	Melanie NIELSEN
Áron ÓCSVÁRI	Elmo PESIN
Triin PUUSEPP	Pedro ROMERO JIMÉNEZ
Zineb SAOUI	Daniel Alexander SCHOUTEN
Francesco SCICLUNA	Edgars ŠENINŠ
Łukasz ŚMIETANA	Kamilla SØLYST BJØLSETH
Bethany STALEY	Philipp STEINBERGER
Katrina THOMSON	Lise TØRLEN
Mirjam WOLFF	Arvydas ZAGARAS

FI

Marraskuussa 2011 Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus järjesti Brysselissä Euroopan parlamentin kuulemisen. Kuulemistilaisuuteen osallistui 88 kehittämiskeskuksen jäsenmaissa yläkoulussa tai toisella asteella opiskelevaa nuorta, jotka keskustelivat näkemyksistään inklusiivisesta koulutuksesta. Mukana oli erityistä tukea tarvitsevia ja/tai vammaisia sekä muita nuoria.

Kuulemistilaisuuden tarkoitus oli tarjota järjestäjille ja osallistujille mahdollisuus kuulla nuorten näkemyksiä inklusiivisesta koulutuksesta sekä tarkastella osallistujamaissa vuodesta 2007 tapahtunutta kehitystä. Jokainen oppija on osallisena inklusion toteuttamisessa ja voi siten tuoda esiin tärkeitä näkökohtia sen eduista ja haasteista. Päättellen siitä, miten usein inklusio mainittiin nuorten puheenvuoroissa, se on tärkeä teema heidän koulutuksessaan.

European Agency for Development in Special Needs Education

